

***РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У
ФОРМУВАННІ ТА ПІДТРИМАННІ ІНТЕРЕСУ УЧНІВ
ДО НАВЧАЛЬНОГО ПРЕДМЕТУ***

В сучасних умовах завдання вчителя полягає не в простому забезпеченні засвоєння знань учнями, а спрямування навчального процесу на розвиток особистості, творчого мислення, забезпечення самоорганізації учнів. Одна із основних передумов для цього є створення в учнів потреби в навчанні, отриманні нових знань. Розв'язання даної проблеми в свою чергу залежить від наявності в учнів інтересу до освіти взагалі та до навчальних предметів зокрема, тільки тоді можливий перехід від потреби обумовленої зовнішніми впливами у внутрішню потребу учня. Одним із шляхів вирішення даної проблеми є активне впровадження інформаційно-комунікаційних технологій в навчальний процес, що сприятиме покращенню результатів навчання за рахунок оптимізації педагогічного процесу, створюючи додаткові умови для індивідуалізації та інтенсифікації процесу навчання.

Метою нашої статті є аналіз можливостей, які надають ІКТ (інформаційно-комунікаційні технології) вчителям та учням для формування та підтриманні інтересу учнів до навчальних предметів.

Широке розповсюдження і проникнення інформаційних технологій у всі сфери життя і професійної діяльності людини робить їх дієвим інструментом не тільки науки, виробництва, але й навчання та виховання [4; 5].

На сьогодні багато шкіл не мають сучасних комп'ютерних класів. Застаріле навчальне обладнання й методичні прийоми приводять до істотного зниження мотивації навчання школярів, змушуючи педагогів шукати більш сучасні засоби й методи навчання. Одним із таких засобів, що володіє унікальними можливостями й широко розповсюджені та апробовані у школах розвинених країн, і є комп'ютер [1].

Недоліком традиційного навчання є низький рівень участі учня в навчальному процесі. Використання ІКТ передбачає зростання активності учня, тому що об'єднуючи в собі можливості телевізора, відеомагнітофона, книги, зошита, альбому, калькулятора, будучи універсальною машиною, здатною імітувати різні процеси та цікаву гру, сучасний комп'ютер разом із тим є для дитини тим рівноправним партнером, з яким просто цікаво навчатися. Використання комп'ютерів у навчальній і позаурочній діяльності школи виглядає дуже природним з погляду дитини і є одним із ефективних способів підвищення мотивації й індивідуалізації його навчання, розвитку творчих здібностей і створення благополучного емоційного фону [3].

Питанням впровадження та ефективного застосування засобів інформаційно-комунікаційних технологій присвячено чимало теоретичних і експериментальних досліджень як вітчизняних, так і зарубіжних авторів. Зокрема окремі питання використання засобів новітніх інформаційних технологій у навчанні розкрито у працях відомих учених В.Ю. Бикова, Б.С. Гершунського, Р.С. Гуревича, О.М. Довгялла, К. Доулінга, М.І. Жалдака, Ю.О. Жука, Г. Кедровича, В.І. Клочка, М.П. Лапчика, І.І. Мархеля, Ж.А. Меншикової, Н.В. Морзе, С.А. Ракова, І.В. Роберта, О.В. Співаковського та інших.

Особлива увага до використання інформаційно-комунікаційних технологій обумовлена значною їх ефективністю відносно до інших засобів навчання. У випадку використання педагогічних програмних засобів підвищується якість освіти за рахунок [1]:

- індивідуалізації навчання – індивідуальний темп та метод навчання, адаптація системи до вихідного (базового) рівня знань учня, характеру та причинам помилок, особливостям мислення учня;

- аналізу попередньої історії навчання та її врахування для організації наступного навчання, врахування психофізіологічних характеристик учнів через тестування;

– постійного індивідуального контролю якості знань на кожному етапі навчання, за умови постійного підвищення об'єктивності контролю знань.

Зменшується час навчання за рахунок:

- зменшення часу на технічні операції;
- миттєвої реакції програмної системи на допущені помилки;
- індивідуалізація темпу навчання з урахуванням рівня знань учня;
- адаптації до типу мислення учня.

З точки зору учня, використання інформаційно-комунікаційних технологій та педагогічних програмних засобів підвищує інтерес до навчання, підвищує мотивацію за рахунок новизни та поєднання більш різноманітних та наочних методів навчання у сукупності з традиційними. Педагогічні програмні засоби в цілому ряді випадків дозволяють учню працювати за індивідуальним темпом. При цьому враховується початковий рівень підготовки, склад мислення учня, стиль його мислення, особливості виховання, пам'яті, темперамент, властивості нервової системи тощо. Учень має можливість звернутися під час навчання за довідкою, допомогою чи роз'ясненням. Він також отримує право зупинити навчання та відновити його з місця переривання із збереженням попередньої історії навчання. Це дозволяє більш ефективно використовувати час учня, організовувати додаткові заняття відстаючими та отримати більший об'єм знань встигаючими.

Практика показує, що комп'ютер має найбільші переваги, дозволяючи здійснити диференційований підхід до кожного учня, вчасно виявити прогалини у знаннях та усунути їх.

За умов профілізації старшої школи, утвердження компетентнішого підходу до шкільної освіти особливого значення набуває проблема впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, з урахуванням пріоритетів особистісного розвитку учнів.

Звичайно, що інформаційно-комунікаційні технології можуть використовуватися у всіх формах та видах навчання. При цьому будь-який

підхід до визначення області використання завжди повинен вибиратися вчителем. Саме ним приймаються рішення про дидактичну доцільність використання цих технологій на уроці.

Практично неможливо вказати на всі фактори, від яких залежить вибір співвідношення між кількістю годин, що використовують традиційні моделі навчання або з використанням інформаційно-комунікаційних технологій. Можливо стверджувати, що також, як і при традиційних формах, не менший вплив справляють наступні фактори: особистість вчителя, стиль його роботи, методична підготовка, можливості самих технологій; тому й використання інформаційно-комунікаційних технологій може бути різним, хоча зміст навчання, цілі та завдання, єдиний рівень освіти будуть однаковими. Можливості використання інформаційно-комунікаційних технологій залежать також від рівня підготовленості учнів, їх індивідуальних особливостей, тактичних цілей навчання на конкретному етапі. Необхідно пам'ятати, що загальною метою використання інформаційно-комунікаційних технологій у навчальному процесі є розвиток творчої ініціативи учнів при розв'язанні різноманітних завдань на високому рівні.

Впроваджуючи інформаційно-комунікаційні технології в навчальний процес, праця педагога збагачується організаційними компонентами. Вчитель розподіляє роботу учнів та організує їм допомогу. Досвід показує, що такий спосіб навчання в багатьох своїх проявах являє собою самостійну частку у структурі навчального процесу.

У сучасних умовах задовольнити всі вимоги до системи освіти традиційними методами не вдається, тому спроби створення нових, більш досконалих й ефективних засобів навчання тривають: актуальними є комп'ютерні технології навчання. З появою комп'ютерних програм | навчального призначення сформувалося таке поняття, як педагогічний програмний засіб (ППЗ), або програмний продукт навчального призначення (ППНП), яке згодом практично ввібрало в себе і деякі допоміжні програми його функціонування (спеціальні програми інтерфейсу користувача,

керування базами даних та ін.). Це поняття сьогодні вживається як синонім комп'ютерної системи навчання [6].

Арсенал дидактичних можливостей мультимедійних засобів навчання можна стисло визначити так [3]:

- урізноманітнення форм подання інформації;
- урізноманітнення типів навчальних завдань;
- створення навчальних середовищ, які забезпечують “занурення” учня в уявний світ, у певні соціальні й виробничі ситуації;
- забезпечення миттєвого зворотного зв'язку, широкі можливості діалогізації навчального процесу;
- широка індивідуалізація процесу навчання, використання основних і допоміжних навчальних впливів, розширення поля самостійності;
- широке застосування ігрових прийомів;
- широкі можливості відтворення фрагмента навчальної діяльності (предметно-змістового, предметно-операційного і рефлексивного);
- активізація навчальної роботи учнів, посилення їх ролі як суб'єкта учбової діяльності (можливість обирати послідовність вивчення матеріалу, визначення міри і характеру допомоги та ін.), як наслідок посилення мотивації навчання.

Розвиток інформаційних технологій навчання йде не тільки в напрямку розширення сфери використання комп'ютера у школі, зокрема під час вивчення майже усіх навчальних предметів. Відбувається перехід від епізодичного до систематичного використання комп'ютера, від адаптивного навчання до реалізації індивідуалізованого навчання. Простежується поява комп'ютерних систем, які забезпечують динамічний розподіл функцій управління шляхом передавання деяких навчальних функцій учневі, що, зокрема, реалізується з використанням так званих навчальних середовищ – мікросвітів та віртуальних світів.

Найбільш суттєвими для оцінювання придатності комп'ютерно-орієнтованих систем навчання до використання у навчальному процесі є

ступінь відповідності педагогічного програмного забезпечення (ППЗ) загальнодидактичним вимогам та вимогам методики навчання конкретної навчальної дисципліни.

Перш за все, може визначатися придатність програмного забезпечення для використання у класно-урочній організаційній формі навчання, інших формах навчання. Також обов'язковим є визначення типу уроку, на якому може бути використаний ППЗ (урок засвоєння нових знань; формування нових умінь, навичок; застосування вмінь, навичок; узагальнення, систематизації вмінь, навичок; перевірка, визначення рівня навчальних досягнень, корекція знань, умінь, навичок; комбінований).

Критерієм доцільності розробки та використання певного ППЗ може бути, з певними застереженнями, кількість уроків, розділів, тем, на яких може бути використаний ППЗ. Використання ППЗ на певному етапі навчання визнається доцільним, якщо забезпечується [2]:

- вища, ніж за використання традиційних засобів навчання, ефективність навчання;
- неможливість реалізації певних засобів навчання у вигляді матеріальних об'єктів;
- недостатня наочність та зрозумілість або надлишкова складність відповідних графічних (статичних та динамічних), знакових та логічно-математичних моделей.

Що ж нового приносить у навчальний процес комп'ютер? Інформатика загалом має революційний вплив на всі сфери суспільного життя, але сфера навчання і виховання особливі в цьому відношенні. Якщо технологію якогось виробничого процесу можна виконати (і повторити) в усіх її деталях, то в навчально-виховному процесі зробити це неможливо, а тому особливо актуальним є питання відбору інформації і правильного та вчасного її подання, що дає змогу інтенсифікувати процес навчання, надати йому динамізму, гнучкості, посилити його прикладну спрямованість. Досвід

використання в навчальному процесі комп'ютерних технологій свідчить про те, що ми не отримали в цій галузі очікуваного результату.

Це пояснюється, очевидно, тим, що успішне розв'язання завдань підвищення ефективності навчання полягає не стільки в розширенні технічних можливостей сучасних інформаційних технологій, скільки в розробці дидактичних і методичних принципів їх застосування. Назріла потреба ґрунтовного переопрацювання існуючих теорій, дослідження впливу інновацій на всі компоненти системи навчання, його методи і зміст.

Таким чином, аналіз проблеми використання ІКТ у навчальному процесі дозволяє стверджувати, що лише методично раціональне застосування інформаційно-комунікаційних технологій, поєднуючи з традиційними методами навчання, формують та підтримують інтерес учнів до навчального предмету, структурують навчальний процес, активізують самостійну пізнавальну роботу учнів для досягнення позитивних результатів на уроках, а також стимулює впровадженню інновацій в освітню діяльність.

ЛІТЕРАТУРА

1. Інформаційні технології і засоби навчання. – К.: Академія, 2005. – 290 с.
2. Жалдак М.І., Лапінський В.В., Шут М.І. Комп'ютерно-орієнтовані засоби навчання математики, фізики, інформатики. // Інформатика. – 2004. – №42. С. 7-12.
3. Машбиця Ю.І. Основи нових інформаційних технологій навчання: Посібник для вчителів. – К.:ІЗМН, 1997. – 322 с.
4. Морзе Н.В. Основи інформаційно-комунікативних технологій. – К.: Знання, 2006. – 298 с.
5. Обрізан К. Використання інформаційних та комунікаційних технологій у загальноосвітніх закладах. // Інформатика. – 2003. – №36. С. 7-14.
6. Ротаєнко. П., Семко Л. Мультимедійні засоби навчання // Інформатика. – 2003. – №36. С. 11-15.

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена з'ясуванню ролі інформаційно-комунікативних технологій у формуванні та підтриманні інтересу до навчального предмету. Автор доводить, що ефективність навчального процесу в сучасній школі напряму залежить від мотивів навчання учнів та використання сучасних технологій навчання. Пропонує поєднувати сучасні технології навчання з традиційними, враховуючи критерії доцільності використання педагогічних програмних засобів.

Ключові слова: інтерес, інформаційно-комунікативні технології, педагогічні технології, навчальний процес, мотив навчання.

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена выяснению роли информационно-коммуникативных технологий в формировании и поддержке интереса к учебному предмету. Автор доказывает, что эффективность учебного процесса в современной школе напрямую зависит от мотивов обучения учеников и использования современных технологий обучения. Предлагает совмещать современные технологии обучения с традиционными, учитывая критерии целесообразности использования педагогических программных средств.

Ключевые слова: интерес, информационно-коммуникативные технологии, педагогические технологии, учебный процесс, мотив обучения.

SUMMARY

The article is devoted finding out of role of informative-communicative technologies in forming and supporting of interest to the educational subject. The author proves that efficiency of educational process at modern school directly depends on reasons of studies of pupils and using of modern technologies of teaching. The author suggests to combine modern and traditional technologies, taking into account the criteria of expedience of using of pedagogical programmatic facilities.

Key words: interest, informative-communicative technologies, pedagogical technologies, educational process, teaching reason.